

SCHIFF JÚLIA
A söprű

A falu őszi ködbe és korai sötétségbe burkolózik. A kerítések mögött megbújó házak visszafojtják lélegzetüket. A gyalogjáró téglaburkolata láthatatlanul botorkál a lány előtt. Tizennyolc éves, alig pár hete nevezték ki tanítónőnek. Megbízása van. Be kell jutnia az elzárkózó házak egyikébe. De itt minden az önvédelemre rendezkedett be. Védekezően merednek rá a becsukott spaletták, az ablaktalan bejárati ajtók. H. Mátyás parasztgazdát kell rábírnia az önkéntes belépésre. Makacs paraszt, aki elzárkózott a kollektívba való belépés elől, magyarázták a tanítónőnek a néptanácsnál. Azt is mondták, hogy csak a tanítás után, este menjen el hozzá. Akkor sikerül a legbiztosabban elcsípnie. A tanítónő szorosabbra vonja magán lódenkabátját. A kabát szürke. Szürke, mint a novemberi este. A durva, béleletlen szövet szúrja a karját, horzsolja a nyakát. A szíve tájékan is érzi a szúrást. Mintha félne. De nem, nem fog félni. Tudja, melyik úton akar járni. Avagy tudni véli. Három évvel azelőtt, még a Bărăgan sztyeppei száműzetésük idején a bátyja mellé állt, amikor az ökölbe szorított kézzel és vörösen izzó arccal az apja ellen fordult. Lesújtó szavakat kiáltott a magas, tiszteletet parancsoló férfi arcába, aki kissé tehetetlenül és szomorúan nézett le gyermekeire. Jogosan deportálták, kiáltotta a fiú az apja arcába, mert az osztályellenséghez tartozik. Az államosítás is méltányos intézkedés volt, mert a javak a népet illetik meg. És hogy ők igenis tudják, melyik oldalon van a helyük. Csak eltörölnék már ezt a kényszerlakhelyrendelkezést, hogy végre egyenértékű polgárokként mozoghassanak az emberek között. Abban a világban, ahol friss erőkre van szükség, hogy felszámolhassák a régi világrend maradványait. És végre eljött az ideje... Elemi iskolai tanítónőnek képezték ki. És most ez a megbízás. Ez is a tanerők kötelességei közé tartozik, mondta az iskolaigazgató.

A lány előkészíti magában mondanivalóját. Elégedetlen az érveivel. A szavakat üreseknek és idegeneknek találja. Nincsenek saját szavai. Amit mond, az a maga számára sem meggyőző: „Sok kicsit kell összetennünk ahhoz, hogy valami nagyot érnünk el. Annak a hozadékából mindenki részesül majd...” Nem lenne okosabb egyszerűen arra

hivatkozni, amit az imént hallott a Néptanácsnál, hogy Sándor bácsit, aki megtagadta az önkéntes belépést, az elmúlt éjszaka elvitték egy szállítókocsival? Bekötötték a szemét, úgy lökték be az autóba. Még mindig nem tért vissza...

Szilárdan és csendesesen áll előtte a ház: maga a mozdíthatatlanság. Tekintélyes épület a módos bánati parasztházak tipikus oromzatával. Az orom magasában, most inkább sejtethetően, mint kivehetően, a jellegzetes relief: az életfa és a napkerék. Közöttük az építés éve és az építkezők neve. A kopogtatásra heves kutyaugatás felel. A gazda léptei a kapuboltozat alatt magabiztosságról tanúskodnak. A tanítónő beszipantja a száradó dohánylevelek fanyar illatát és az istállók meleg leheletét. A folyosón, az ajtó keretében, a szőlőlugas kopár hálójában a gazdaasszony várja. Belépnek a konyhába. A tanítónő háttal a konyhaajtónak áll meg. Szembe vele a házaspár. Nem kínálják helytel. A lány futó tekintete a nyitott ajtón keresztül a tisztaszoba tornyos ágyára és a kézi hímezésű párnákra téved. Az asszony ezüstös kontya büszkén trónol a megfélemlített arc fölött. Keze mintha imára kulcsolódna. Az ösztövért idős ember a konyhaszéknek támaszkodik. A szék mellett, a falnak támasztva az udvari söprű. A rend és tisztaság eszköze a gazdaságban. Sok-sok szemetet elsöpört már. Ma viszont az egész országnak szüksége van söprűre, hogy eltakarítsák a régit, és helyet csináljanak az újnak. A tanítónő nézi a söprűt, és magára ismer benne. Az ő feladata a söprűé. A tekintetek végigtapogatnak egymáson. A tanítónő tizennyolc éve összezsugorodik a vizsgáló vizontpillantások alatt. Csak áll szürke lódenkabátjában, és zsebébe dugja kezét, olyan mélyre, amennyire csak lehet. Ökölbe szorított kéz. A gazda és a felesége nézik. Keresztülnéznek rajta. A hivatalos személyt, a megbízottat látják benne. És ez a megbízás ö. Egy világot tesz tönkre. A lány látja a söprűt és a söprű mellett a gazda lecsüngő nagy, agyondolgozott kezét. Beszél. Mondja, amit mondanivaló kell. Szavai összegabalyodnak. A gazda arcába néz. Az apját látja benne: görnyedt tartás, elgondolkozó, fájdalmas tekintet. Ugyanolyan, mint amilyenel akkor nézett rájuk, amikor a bátyjával együtt rátámadtak. Messziről visszhangzanak a szavai: „Nézzétek, gyerekek, hagyjunk magunknak időt. Ha ez a rendszer csak egy részét is teljesíti annak, amit ígér, akkor én az első sorban fogom a zászlót vinni. A legelsőben.” De a gazda nem szól. A lány látja a nehéz kezét és a vöröses színű söprűt. A söprű erős, hajlékony vesszőkből